

VERDIEPINGSOPDRACHT

Nationaalsocialisme

Project: Goed-Fout: Verantwoord levensverhalen doorvertellen over oorlog en bevrijding

Deelproject: 'De twee gezichten van Martha Waaldijk, een meisje in de oorlog'

Martha Waaldijk was een fanatieke aanhanger van het nationaalsocialisme. Haar gedachtegoed bleek bijvoorbeeld uit gemaakte grappen ten koste van Joden. Hoewel de haat tegen joden (antisemitisme) een centraal element vormde, ging het gedachtegoed van het nationaalsocialisme nog veel verder. Het was een totalitaire ideologie die alle facetten van de samenleving probeerde te controleren.

Een belangrijk onderdeel van het nationaalsocialisme was het leiderschapsbeginsel (Führerprinzip in het Duits). Dit hield in dat een sterke leider de absolute macht had in een land, en er geen democratische controle was. De leider werd gezien als een alleswetend persoon en moest zonder tegenspraak gehoorzaamd worden. Dit idee stond haaks op het bestuur van de Weimarrepubliek. Bij het nationaalsocialisme bestond er namelijk ook een duidelijke afkeer van het bestaande gezag. Alles wat verbonden was aan bestaande structuren zoals het liberalisme, de parlementaire democratie of het communisme werd als een bedreiging gezien. Deze structuren kregen vaak de schuld voor het verlies van Duitsland in de Eerste Wereldoorlog en het falen van de Weimarrepubliek. De nazi's wilden de oude orde vernietigen en vervangen door hun nieuwe totalitaire staat.

Ook het militarisme speelde een belangrijke rol in de nationaalsocialistische ideologie. Oorlog en geweld werden verheerlijkt als een middel om het Duitse volk mee te zuiveren en hun 'rechtmatige plek' in de wereld te heroveren. Om mensen te motiveren bedreven de nazi's veel propaganda waarbij elementen als discipline, gehoorzaamheid en opoffering werden verheven tot heldendaden. Hiermee probeerden ze mensen te overtuigen om te gaan vechten voor hun land.

Ten slotte bevatte het nationaalsocialisme een brede rassenleer. Hierbij gingen ze ervan uit dat mensen ongelijkwaardig waren op basis van hun afkomst. Het 'Arische ras' en dan

vooral als ze ook nog Duits waren, werd gezien als een superieur volk. Andere groepen zoals zigeuners, Slaven en Joden werden als minderwaardig en vijandig gezien. Niet alleen andere volken maar ook mensen met een beperking, homoseksuelen en politieke tegenstanders werden als vijanden gezien van het nationaalsocialisme.

OPDRACHTEN

Vraag 1 | Het leiderschapsbeginsel

- 1a. Leg in je eigen woorden uit wat het leiderschapsbeginsel van het nationaalsocialisme inhield. Wat is een belangrijk risico hiervan in vergelijking met een parlementaire democratie?
- 1b. Martha Waaldijk had op haar kamer een foto van Hitler en van Mussert aan de muur hangen. Hoe past dit bij het leiderschapsbeginsel? Gebruik in je uitleg ook het woord 'propaganda'.
- 1c. Waarom hadden de nazi's een grote afkeer van de Weimarrepubliek? Noem twee verschillende redenen.

Vraag 2 | Oorlog en de samenleving

- 2a. Waarom was oorlog volgens het nationaalsocialisme niet alleen noodzakelijk, maar zelfs wenselijk voor de ontwikkeling van het 'Arische ras'?
- 2b. Hoe beïnvloedde het militarisme het dagelijks leven van burgers? Hoe zou het militarisme invloed hebben gehad op het leven van Martha Waaldijk?

Vraag 3 | Rassenleer

- 3a. In de geschiedkunde wordt er weleens gesproken van biologisch racisme en cultureel racisme. Kun je bedenken wat het verschil tussen deze twee is? Onder welke categorie valt de rassenleer van het nationaalsocialisme vooral?
- 3b. Lees de eerste alinea op de pagina over het gedachtegoed van Martha nog eens. Waarom is het opvallend dat Martha en Zus, ogenschijnlijk gewone burgers, automatisch nadachten over iemands Joodse identiteit? Wat zegt dit over de invloed van propaganda en ideologie?

*Opgesteld door Tjom van Rossum namens de Radboud Universiteit
Bronmateriaal van het Regionaal Archief Nijmegen*